

del llatí o de l'italià. *Reparable*. *Reparada*. *Reparador*, *-adura*, *-ament*, *-ana*, *-tiu*, *-atori*. *Reparós*. *Reparay*.

Separar, pres del ll. *sepārāre* id.: «L'abat e --- Blanquerna, per --- l'estudi ordenat fo --- que feessen --- scola a una part del monestir --- con agreu ordenat de loc *separat*, cuvinent a estudiar ---», Lull (*Blanq.* I, 288.11); «(Val., Mall. ---) que jamés no-s puxen *separar* de la corona nostra ---», *Cròn.* del Cerimoniós (Bof., 16); doc. ross. de 1378 (*InuLC*); «no és lícit als cristians *separar-se* de la muller --- divortium facere ---», OPou (*ThPu.*, 160). És vulgarisme, sobretot de les terres de l'Ebre i enllà, *dessipar* «separar, desajuntar les coses o persones», però no és solament del Maestr. i PnaCast. (GaGirona, *Vocab. Maestr.*), car també he sentit frases com «*gúnz* o *desiparats*» més d'un cop [1935], entorn de Tortosa. *Separació* («*separació de matrimoni*: divortium», OPou). *Separable* [Belv.]; *separabilitat*. *Separament*. *Separatiu*; *separatori*.

Separatista a penes mai usat, en castellà (*D'AcadEsp.* 1884, no 1843), ni en cat. [Lab. 1864, com a secta anglesa], fins que s'intensifica a Madrid la hipòcrita cridòria dels intransigents centralistes antihispànics contra Cat., Cuba, Filipines i Euskadi dels qui van lliurant el Rosselló, Cerdanya, Gibraltar, Menorca, Puerto Rico i les bases franquistes, a l'estranger, per comprar la seva complicitat en la sacra obra d'ensorrar l'hispanisme; *separatisme* (*D'AcadEsp.* S. xx). *Separata*, 'tirada a part, extret' no es va usar en català fins c. 1950; en castellà d'Espanya ja s'usava, si bé poc, des dels anys vint (*RFE* ix, 1922, 332; *BRAcEsp.* xv, 1928; ed. dels *Milagros* de Berceo per Solalinde, 1934, i crec ja en la de 1932), i en portuguès si fa no fa (Corteseo, 1914, FFIGueiredo, 1921, i en carta que m'envià 1943): com que ja apareix molt a l'Argentina, Brasil i EE. UU. des d'abans de 1930, degué ser italianisme propagat des d'aquests països. *Inseparable* [Belvitges]; *inseparablement* [Belv.], *-bilitat*, *-ació*.

Cpr.: *Parabanda* [1368, *DAG.*; 1588, *AlcM*]; la tramuntana tomba un modulò i una *parabanda* a l'Alt Emp., el 1609 (Jer. Pujades, *Dietari* II, fº 132): és cat. or. i balear, com a nom d'una 'paret baixa': *pār-bānda* 'cercol estret de terra voltat d'estany entorn dels cubells on s'aposten els caçadors que tiren als ocells des de les guaites' Prat de Llobr. (1932); a Men. [Febrer Cardona, «garde-fou, baranda»] i Eiv., és una paret baixa que volta un lloc alt arran d'un precipici: d'una illeta de roca alta a la costa NO. d'Eivissa en diuen S'illa *Murada* «perquè havia estat un presidi i encara sembla que s'hi vegi una *pār-bānda* a dalt que l'enronda» (1963); «per medi de bigues llargues els moros prepararen s'assalt de sa torre: alguns arribaren dalt, però al agafar-se a sa *parabanda* amb ses mans, sa Donzella els-hi féu saltar a cops de destrab», Camps Merc. (*Folk. Men.* II, 78).

D'altra banda hi ha *parambana* (Vic, *DAG.*, Vallès, *AlcM*) 'objecte que fa nosa, baluerna', 'objecte que ens tapa la vista' i es troben dos casos de *parabanda* 'barana' en dos docs. lligd. dels Ss. XIV-XV (*PSW* VI, 58a), amb algun cas de transmissió al fr. ant. (God.) i a l'ús

oc. mod. (*TdF*), on li veiem ús nàutic: «fasié mountà sèmpre l'auturo, / acatant *parabando* e rodo, emai timoun» (trad. «couvrant *ridelles* et roues et timon»), *Mireio* IX, 9.7.

Sembla que tot plegat s'ha d'explicar (occitanisme?) partint de *para-baranda*, *para-barana*: d'on *para-b(ar)anda* per haplogògia, i d'altra banda **parabana* amb el mateix fenomen, seguit de propagació de nasal, cf. a *BARANA* les variants moss. i oc. del tipus *barandat* i anàlegs. Al costat del tipus mascullí *baran*, hi ha hagut també un *paraban* val. i men.: «Un *paraban* han plantat / de tanta seguritat, / que és la seua salvació», *Llibret de Falla del Carrer Barques*, 1952, p. 7; «al cel he vista una professó / d'àngels i arcàngels, / i també Nostron Senyor; / enmitj dels dos, / hi havia un *parabanc* / que hi seyen / Sant Pere i Sant Joan, / i Maria / que plorava, devant», Camps Merc. (*Folk. Men.* I, 32), però la rima amb *Joan* i *davant* em fa creure que això és una mica alterat enlloc de *paraban* pel copista d'aquesta vella cançó piadosa.

Parabrisa (-ises que Fontserè addiciona al seu *DOrt.*). *Paracaigudes* [*DOrt.*]; *paracaigudista*. +*Paracrossa* 'parada de descans' 'hem fet mitja hora, o més, de *para-crossa* en casa Solà» (B. de Maldà, *Coll. B. V.*, 117): com que no es tracta d'un pobte «peregrin d'amore» sinó «di manduca» es devia dir amb no poca sorna. *Paraescut* (*pārskút*) (Ruyra, 1902); «fusta travessera a la barra del senó que limita per darrere el forat de popa; entre ella i la roda queda encara un petit espai inútil, en forma de triangle isòsceles» (Sant Pol de Mar, 1931). *Para-esqueneta*. *Parafang* [*DFa.*; de primer es digué *parafangs*, addició de Fontserè al seu *DOrt.*]. *Parafarinal*. *Parafils*. *Parafulla* [c. 1500]; «fastig m'an les *parafulles* / del taginat ---», *Colloqui d. l. Dames*, v. 778: perquè paren les fulles de brossa del taginat o teulada que no caiguin —s'hi relaciona el mall. *porrosfulles?*—; *parafullat*. *Parafum*.

Paragua [princ. S. XIX, FebrCard.; Lab. 1840, *DAG.*] va emmotllat sobre *para-sol* i *paravent* que ja estaven en ús força anterior: d'ús general a tot el domini ling. des del val. i les Illes fins als Pirineus centrals (-*áigwa* a Tavascan) i orientals (i ja arrelat en el terrer com a nom propi de grans pins famosos: *el Pi del paráig*, un de molt conegut a la Serra de Busa, 1964); s'ha antiquat *parapluges*, que també s'havia usat [Belv.] i que alguns mantingueren en el Ross: *paraguada*; *paraiguer* [*DAG.*], *-era*, *-aigüeria*; *paraiquina*; *emparaiquat*. *Parallamps* c. l'a. 1900 tothom deia a la castellana *para-raios*, però des de c. 1915 es va generalitzar la forma legítima, que ja usava Verdguer: desesperat Guifre de Cerdanya a la Pica de Canigó «plantat dalt de la cima - com *parallamps*, / ne demana un als núvols: no en baixa cap» (*Can.* VIII).

Parapapers. *Parapet* [-eto, 1641, Barra, *Artill.*; Lacavalleria], *-pet*, *DOrt.*, pres de l'it. *parapetto*, format amb *petto* 'pit'; *parapits* també s'havia usat en català (1413) amb un sentit probablement una mica diferent; *parapetar* [c. 1870, Genís Ag.]. *Parapixats*. *Para-sol* [c. 1610]: «Vinga, puix ja estic en mal, / per ceptre